

Præstø Lokalhistorie

Præstø Lokalhistoriske Arkiv & Lokalhistorisk
Forening for Præstø
19. årgang — Nr. 4. — nov 2010

Indhold

Arrangementer	s. 3
Faksinge Sanatorium af Ole Hansen	s. 4
Brev til skoleklasse fra skolærer F.J. Lotz	s.18
Bestyrelser	s.23

Udgiver: Præstø Lokalhistoriske Arkiv, Lindevej 45, Præstø 4720.

Tlf.: 5536 3109. E-mail: lokal@praesto-arkiv.dk

&

Præstø Lokalhistorisk Forening. Formand Dorte Worsø, Faksevej 8,
Præstø Tlf.: 5599 3724. E-mail: lystskovhus@mail.dk

Redaktion: Hans Chr. Thomsen (ansv.) Egestræde 3, Skibinge,

Tlf.: 5599 1494, E-mail: hctka@mail.dk

Forsidefoto En spytteflaske, en vigtig ting i dagligdagen på sanatoriet.

Lertøj fra Røde Led (Foto Ole Hansen) **Bagsidefoto:** Parti fra Even.

Præstø Alle foto (postkort) i bladet udlånt af Ole Hansen

Præstø Lokalhistorie udkommer 4 gange årligt, og dækker Præstø sogn og
landsogn, Beldringe, Baarse, Skibinge, Allerslev og Jungshoved

Medlemskab af Lokalhistorisk Forening koster årligt 100 kr. for enlige og
150 for ægtepar.

Indmeldelse kan ske hos Knud Holm Nielsen, Tlf.: 5599 1895 Havne
vej 12, 4720 Præstø. E-mail: knuboholm@yahoo.dk.

Tryk: Nordfalsters Bogtrykkeri . ISSN: 1903-0886

Arkivets åbningstider: Mandag kl.15—18 og 1. lørdag i måneden kl.10—
13 i perioden 1. sept. – 30. april. Juli måned er lukket.

Lindevej 45, 4720 Præstø Tlf.: 55 36 31 09,

E-mail: lokal@praesto-arkiv.dk

Arrangementer

Omkonstituering i Bestyrelsen.

Gurli Zetner Nielsen har af helbredsmaessige grunde ønsket at udtræde af bestyrelsen. Ralf Søgård Mortensen er indtrådt på Gurlis plads.

Bestyrelsen takker Gurli for mange års godt samarbejde.

Men vi har således nu kun en suppleant. Vi beder derfor medlemmerne tænke over, om nogen skulle have lyst til at blive suppleant ved den kommende generalforsamling (man bliver ikke overanstrengt).

Siden sidst.

Vi har haft en fin aften med billedhuggeren Bo Karberg, der dels redegjorde for sine tanker bag "Skibet" og fortalte om tilblivelsen.

Så har vi været på en herlig bustur til Vestlolland med besøg på herregårde og husmandssted. Tak til Bevaringsforeningen for en flot og veltilrettelagt tur.

For nylig havde vi så besøg af Dorte Ville Jørgensen fra Vordingborg Museum, der fortalte om Vordingborg som Magtcentrum. (Altså i Middelalderen)

Vedr. arrangementer har jeg ikke fået svar fra Søren Kæregaard, han er måske bortrejst, men jeg tror, det jeg skriver er ok.

Arrangementer.

Alle arrangementer foregår i Bernhards Baghus, Svend Gønges Torv.

Torsd.d.25.november kl 19,30. Torben Højholdt fortæller om T.H.Hansen og Astro-nomien.

Torsd.d.13.januar kl.19,30. Kai Christiansen beretter om Gardere i Sydsjælland.

MANDAG d.14.februar kl.19,30 står Ole Hansen for en aften om Tolderlund i Præstø.

Torsd.d.17.marts KL.19 !!! Generalforsamling. Mere om aftenens forløb i et senere nummer af bladet.

Torsd.d.28.april kl. 19,30 vil Søren P. Kæregaard, med udgangspunkt i sin bog om gamle Præstøpostkort, causere om forskellen mellem før og nu i Præstø.
Et fremskridt?

Vi håber, I synes om det program, vi har lagt og glæder os til at se rigtig mange af jer.

Faksinge sanatorium

Ole Hansen

Faksinge Sanatorium blev planlagt som et kursted for både mænd og kvinder, der var angrebet af folkesygdommen tuberkulose. Sanatoriet var et barn af andelsbevægelsen. Der blev hurtigt efter år 1900 oprettet andelssanatorieforeninger. Man var inspirerede af Vejlefjord-sanatoriet, der blev indviet i år 1900.

En dansk lægestuderende, Christian Saugmann fik tuberkulose. Han blev sendt til det berømte bjergsanatorium Gøbersdorf. Han blev helbredt. Som færdiguddannet læge omarbejdede han metoderne fra bjergsanatorierne til danske forhold. Det betød, at de følgende år var præget af sanatoriebyggeri mange steder i Danmark. Vejlefjord var det første. Lægerne og lægeforeningen gik foran ved at give penge til projektet. Det blev et luksussanatorium. Det var også dyrt, at være på kur der.

Andelssanatorieforeningerne fik hurtigt mange medlemmer. De

bestod af 520 andelsforeninger. Medlemmer af brugsforeninger, slagterier, ægpakkerier og mejerier, samt andelsfoderstofforeninger m.fl. var grundlagt. Det økonomiske fundament blev klaret med indbetaling af 28 øre pr. andelshaver pr. år. Man kunne også betale et større beløb en gang for alle. Man opførte først sanatoriet ved Skive, Krabbesholm, der var klar til brug i 1905. Kort efter blev Faksinge Sanatorium bygget og taget i brug. Det blev indviet i 1908.

Ret hurtigt indså bygherren, at man havde bygget meget stort. Der kunne blive tomme senge. Der var nu 114 sengepladser i Jylland og 120 på Sjælland. Enkelte styrelsesmedlemmer mente, at man havde forbygget sig. Det førte hurtigt til et samarbejde med Nationalforeningen til Tuberkulosis Bekæmpelse. De skulle overtage driften af Faksinge Sanatorium. De havde erfaringer med sanatoriedrift. Ved den lejlighed blev sanatoriet gjort til et mandssanatorium.

I 1914 købte Nationalforeningen Faksinge Sanatorium af Andelsforeningernes Sanatorieforeninger. Andelsforeningerne forbeholdt sig dog retten til et antal reserverede pladser til deres medlemmer. I begyndelsen var det 30 pladser.

Der blev købt et stykke på 36 ha af Faksinge Skov. Man fik færdselsret i resten af skoven, mod at betale leje til sælgeren, som var Beldringe Gods.

Sanatoriet kom til at ligge meget smukt ved Even Sø i et dalstrøg i skoven. Skoven var dog noget anderledes end i dag. Den var mere

åben og savanneagtig. Der var hel en del bøg. Man plantede nu nogle områder til med graner. Der blev lavet stier rundt i området.

Det første, der blev lavet, var et brøndanlæg og vejføringerne blev påbegyndt. Præstø Kommune gav 10000 kr. i tilskud. Beldringe Kommune gav 5000kr. Senere kom et statstilskud på 25% af hele anlægssummen. Anlægssummen var ca. 600 000 kr. i alt. Der var brug for et trinbræt ved Faksinge Skov på Præstø- Næstvedbanen og det blev ret hurtigt anlagt.

Mens man i landene mod syd havde haft kursteder og sanatorier længe, det vil sige i mere end 50 år, var de ikke så almindelige i Danmark. Der kom nu også et lovkompleks i begyndelsen af 1900-tallet, tuberkuloseloven. Det var oppe i tiden, at gøre en indsats mod den udbredte sygdom. Der blev anlagt både hospitaler, plejehjem, samt små og store sanatorier.

Et sanatorieophold var en kur, der blev afpasset efter, hvilket stadium af sygdommen, patienten var i. Selve kuren bestod i at leve sundt, med masser af frisk luft, sund kost, motion, medikamenter og hvile samt eventuelt lysbehandlinger. Det hele var sat i system, så patienterne fik et regelmæssigt liv. Man havde midler, der kunne påvirke sygdommen, men de var slet ikke så effektive, som de, man har i vore dage. Finsens nylige opdagelse af kulbuelyssets gavnlige virkninger, medførte behandlinger, der krævede elektrisk jævnstrøm. Kulstavene, der blev brugt til lysbuebehandlinger, var indtil for nylig på stedet. Den nødvendige elektriske strøm lavede man selv. Den kunne lagres

i et batteri af glasbeholdere med blyakkumulatorer.

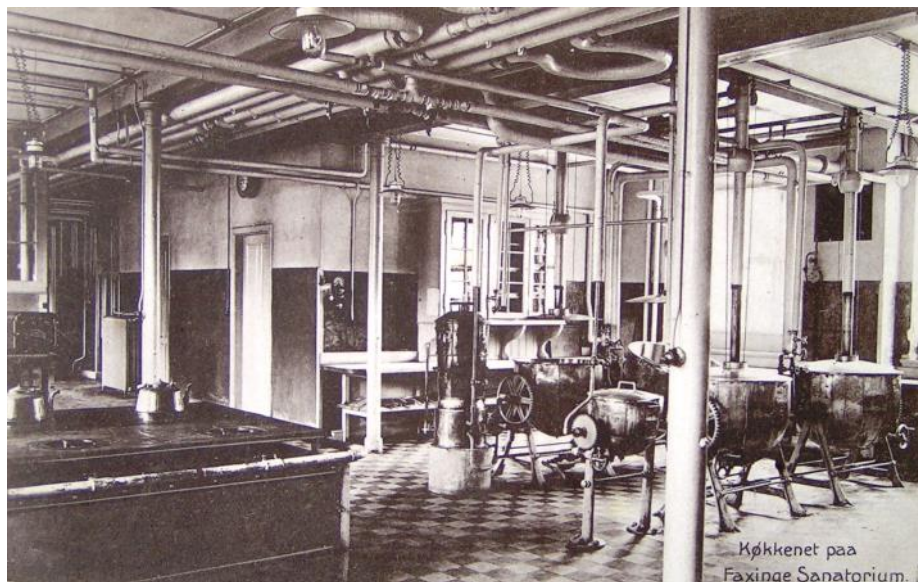
Hygiejnen på et sanatorium skulle være helt i orden. Der var gode forhold for vask og bad. Der var rindende vand og vandskyllede klosetter.

Der var tilløb til lystighed og legen i baderummene på Krabbesholm. Alle fik indblik i hvad, der foregik i baderummene, fordi de to køn kunne studere hinanden gennem store glaspartier i skillevæggene. Fejlen blev rettet på Faksinge Sanatorium. Der lå regninger på nedbrydning af skallerum og opbygning af nye i baderummene efter opførelsen. Desuden var der kun mænd i mange år. Der var først tanker om, at bygge ved Vordingborg eller Skelskør. Styrelsen tog på besøg både i Vordingborg og Skelskør, for at se på de udvalgte steder. Gårdejer Hans Frantzen fra Risby fik dog held med at fremhæve fordelene ved Faksinge Skov. Man valgte Præstø. Beliggenheden i et naturområde, i passende afstand fra en by, med muligheder for forsynin

ger og byture, var ideel. Hans Frantzen var med fra begyndelsen og i en årrække medlem af Andelsforeningernes Sanatorieforeningers styrelse og repræsentantskab.

Byggeriet gik i gang. Hovedbygningen fik tre etager, loft og kælder. Der var planlagt 120 sengepladser. Økonomi-afdelingen var for sig selv. Man opvarmede med damp. Dampen kom fra kulfyrede dampkedler, der også lavede damp til dampmaskiner, som trak generatorer, så man havde elektricitet til lys og kulbuelys til behandling. Man

brugte en af dampmaskinerne og holdt den anden i reserve. De to dampmaskiner er for nylig taget ned og er nu kommet på museum. Der var vaskeri og desinfektionsrum. Spyttedaskerne, som var et vigtigt redskab i forbindelse med undersøgelserne, var med i regnskabet. De skulle desinficeres, ligesom tøj og sengetøj under visse omstændigheder ved smittefare, også skulle. I køkkenet var der dampkogeanlæg. Der var et også et hexan-gas koge-anlæg. Der var også personaleboliger.

Køkkenet paa
Faxingø Sanatorium.

Overlægeboligen var en flot villa.
Flot var overlægens løn også.

Årslønninger:

Overlæge	5400 kr.
Reservelæge	2000 kr.
Sygeplejerske	410 kr.
Køkkenbestyrerinde	650 kr.
Bagerijomfru	216 kr.
Køkkenpige	192 kr.
Bogholderske	600 kr.
Vaskeribestyrerinde	530 kr.
Strygeomfru	240 kr.
Vaskeripige	196 kr.
Oldfrue	530 kr.
Anretterpige	204 kr.

Stuepige	192 kr.
Maskinmester	1150 kr.
Fyrbøder	450 kr.
Forvalter	940 kr.
Gartner	420 kr.
Kusk	360 kr.
Karl	300 kr.

Det var lønningernes størrelse i 1910. Personalet udgjorde 40 personer. Overlægen var som en lille konge på stedet. Her navnene på 4 overlæger: Rahbek, Schæfer, Ostenfeldt og Strand.

Min nabos kone var ung pige i 1933 på Faksinge Sanatorium.

Det var året før, at hun blev gift. Hun måtte rejse, da hun skulle giftes. Der var 21 unge piger ansat på den tid.

Hele anlægget blev vist frem. Alle var stolte af det. Der blev udgivet postkort med billeder af sanatoriet og de forskellige afdelinger, spisesalen, daglistuen og liggehallen, samt med motiver fra hele det smukke naturområde med Even Sø og Faksinge Skov, der dengang var mere uberørt.

Afsenderne af postkort med Faksinge motiver var patienter, personale og borgere i Præstø samt turister. Små stumper af sygehistorier kan man læse på nogle af kortene. For det meste optimistiske, men også sommetider mindre opmuntrende. Poststemplerne kan fortælle os dato og år.

En vigtig del af kuren var, at ligge ude i frisk luft og hvile i liggehallen, der var et halvtag med to forskudte terrasser og liggestole med madrasser og tæpper.

Inde skulle luften også være frisk. Der var kraftig ventilation overalt. Det var meget gennemtænkt. Luftskiftet var godt, men det gav indimellem klager. Nogle patienter

kaldte det for gennemtræk! Senegene var forsynede med jernbøjler, hvor undertøj og strømper blev hængt til grundig ”udluftning” om natten. Det var påbudt og uden gene for patienterne(som det stod beskrevet i reglerne).Overalt var der i rummene beregnet 30 kubikmeter luft for hver person. Det regnedes for flot dengang. Til gengæld var skabene inde på stuerne i modsætning til andre sanatoriers indretning med skabe ude på gangene.

Faksinge Sanatorium nævntes første gang i styrelsesberetningen for 1905-1906 i Andelsforeningernes Sanatorieforeninger. I juli 1907 blev årsmødet med generalforsamling og repræsentantskabsmøde holdt på Hotel Danmark i Præstø. Ved den lejlighed var Faksinge Sanatorium kommet med i regnskaberne. Hovedkontoret blev liggende i Skive på Krabbesholm. Året efter blev årsmødet igen holdt i Præstø. Man indviede sanatoriet i Faksinge Skov. Styrelsen besøgte det. Der var mange lovord, især fra de læger, der var fagfolk indenfor sanatorieområdet.

Patienternes liv var præget af den fastlagte, regelmæssige livsførelse. Man brød ensformigheden med forskellige koncerter, teater, sang og musik og af og til ”kosmorama”. Der var også oplæsning og foredrag. Man kan læse i Præstø Avis om et trafikuheld, hvor et orkester, som var på vej fra hovedstaden til sanatoriet i et lidt større personautomobil, kørte i grøften. Musikerne kom lettere til skade og koncerten måtte aflyses. Midt i sommeren 1913 kunne man i samme avis læse om en meget vellykket skovtur. Beretningen fyldte to spalter i avisen. Der var kun mænd med på turen. Der var 50 patienter, som var i stand til at deltage i skovturen.

Rundt om i skoven lå der små tehytter. Der var et godt stisystem, der gav mulighed for afvekslende traveture. Man kunne besøge et lille traktørsted uden spiritusbevilling, der lå på Præstø Overdrev. Det lå i tilpas afstand og var et populært mål for patienterne.

Motion og frisk luft gav god appetit. Maden var sund og kraftig.

Der var ifølge regnskabet 53818 kostdage årligt. For personalet 13110 kostdage og for patienterne 40708. Varemængderne var tilsvarende. Der var i regnskabet 37 slags varer. Her mængderne for nogle af dem:

Rugbrød	12768	pund
Fisk	10619	pund
Saft	1221	flasker
Kartofler	135	tønder
Sødmælk	129650	pund
Kød	23487	pund
Flæsk	3655	pund
Hvidtøl	504	ankre
Mel	21787	pund
Tvebakker	56804	stk.

Der blev dyrket grønsager i gartneriet. Man bagte selv brød på stedet. Køkkenbestyrerinden skrev på et postkort til en veninde, at de havde forfærdelig travlt i køkkenet altid. Frøken D. Møller hed køkkenbestyrerinden på sanatoriet i den periode. Hun fik selv postkort fra veninder med lokale motiver fra området. Det var kort med korte meddelelser af den slags, man nu ville bruge telefonen til eller måske sende som en sms-

besked på mobiltelefonen.

Personalet skulle spise på stedet, for at sikre dem en sund og nærende kost, som værn mod nedsat modstandskraft og dermed mod risiko for smitte og sygdom.

Det kostede næsten 50000 kr. om året til madvarer, at drive sådan et stort foretagende de første år.

De fleste kunne lide kosten, men der var flere og tilbagevendende klager over, at sødmælken var skummet og ikke fed nok.

De fleste patienter trivedes. De blev vejlet en gang om måneden.

Det var ikke ualmindeligt at tage 5

kg på i løbet af en måned i den første del af kuropholdet.

Patienterne kunne have sygdommen i forskellige stadier. Der var en klar tendens til, at man ville sende patienterne hjem eller på hospital, hvis de havde udsigt til at dø. På Krabbesholm havde man en hel del patienter, der døde under opholdet. Mange andre steder sendte man konsekvent patienter i sidste stadium til tuberkulosehospitalet, mindre tuberkuloseplejehjem eller hjem. Overlægens holdning afgjorde sagen. Det blev nævnt i styrelsen på årsmø-

derne, at det ikke så godt ud, når der var for mange, der døde på stedet.

Sanatoriet fik naturligvis stor betydning for Præstø. Det øgede vareomsætningen og gav arbejdspladser i byen. I 1914 købte Nationalforeningen til Tuberkulosens Bekæmpelse Faksinge Sanatorium. Anton Petersen, storkøbmand i Præstø, som var lokalformand for foreningen, fik nu endnu mere indflydelse på sanatoriet. Andelsforeningerne forbeholdt sig stadig et lille antal reserverede pladser til deres medlemmer. Der var nu kun tale om en håndfuld pladser.

Alle var enige om, at det var sært, at man ved byggeriet af de to sanatorier Krabbesholm og Faksinge, der var ret ens, fik en voldsom forskel i pris pr. sengeplads. Prisen på en seng i det jyske projekt var 4000 kr. og prisen på den sjællandske seng var 6000 kr. Der var forbedringer på det sjællandske sanatorium, som følge af de erfaringer, der var gjort med driften af Krabbesholm i Jylland. Der var kun et par år mellem de to byggerier.

Der var flere årsager til de høje udgifter. Det blev dyrtid og det gjorde udslaget ved, at det bragte hovedentrepernøren på fallittens

rand ved slutningen af byggeriet. Det var set før ved store byggerier. Denne entreprenør havde tidligere været i samme situation ved et andet sanatoriebyggeri, men man valgte alligevel, at lade ham fuldføre projektet i Faksinge, for ikke at forsinke det. Nationalforeningen var med i færdigørelsen af anlægget i Faksinge Skov. Der var retssager om regningernes størrelse i dele af byggeriet.

Der var en tendens til at sende patienter fra Jylland til Krabbesholm og tilsvarende at sende sjællændere til Faksinge, naturligvis. Der var langt fra Sjælland til Skive, derfor byggede man Faksinge Sanatorium efter pres fra de sjællandske andelshavere.

Somme tider gjorde særlige forhold sig gældende. For eksempel blev en sygeplejerske på Krabbesholm smittet og syg af tuberkulose. Ifølge regnskaberne fik hun ophold og kur på andelsforeningens regning. Hun kom på et helt andet sanatorium. I andre tilfælde havde Københavns Kommune sendt patienter til både Krabbesholm og Faksinge, selv om de havde deres egne sanatori-

er, Boserup Skov og Avnstrup Sanatorium på Roskildeegnen. Det var vel et spørgsmål om overbelægning i egne sanatorier og tomme senge i andelsforeningernes.

Boserup Skov vest for Roskilde blev oprettet et af de første år i 1900 tallet. Det var det første egentlige folkesanatorium. Frederiksberg havde særlige aftaler med Faksinge Sanatorium om pladser.

En mand fra Stubbekøbing døde på Faksinge Sanatorium. Blandt hans efterladte papirer er en attest på, at han ikke døde af en smitsom sygdom, underskrevet af overlæge Schæfer.

Det var et faktum, at en stor del af patienterne, ca. 30%, ikke havde tuberkelbaciller i sig. Syge var de. Mange af dem, rettede sig ved opholdet. Andre døde, men ikke af tuberkulose.

Opgørelse over patienternes status efter et af de første år:

23 raske

34 bedrede

64 uforandrede

19 forværrede

2 døde

En del af patienterne havde tilsyneladende ikke tuberkulose. Der var flere gange forslag fremme om, at ændre på reglerne for optagelse på sanatoriet. Man foreslog at tage kirtelsyge, nervepatienter og stofskiftepatienter ind for at udnytte pladserne. Tankerne blev opgivet. Lægerne henviste til faren ved at blande folk med smitsomme sygdomme med andre patienter.

Enkelte af patienterne trivedes ikke. Det var ofte mennesker, som slet ikke kunne indrette sig og ikke ville følge kurens regler. De kunne kræve sig udskrevet inden kurens afslutning og blev det somme tider. Sanatoriet kunne også udskrive folk mod deres vilje. Det skete sjældent.

Det længste kurophold, der er beskrevet, er 285 dage og den korte-

Kaj fra Holbæk (i første række nr. 4 fra højre) har bestilt fotografen til en udflugt i Fåksinge Skov i 1911. Bemærk de mange forskellige hatte.

ste er 33 dage. 140 dage var gennemsnittet.

Kilder til oplysninger er ikke altid entydige. Jeg fandt et regnskab for en landmandskone, fra en gård med postadresse under Valby postkontor. Det var et kvitteringskort med oplysninger og kvittering for hver måneds indbetaling. Konen var indlagt i løbet af året 1933 og i en del af 1934 i alt i 300 dage. Det viste sig dog, at det var Krabbesholm, hun var på, trods det faktum, at regnskabskortet lå i regnskabet fra Faksinge. Opholdet kostede på det tidspunkt 1500 kr. for 300 dage. En fond betalte en af raterne, som var på 150 kr. Ægtemanden betalte de ni andre. Kuropholdene varede måske længere på Krabbesholm end andre steder. Var man bedre til at kurere patienterne på Faksinge? Vi ved det ikke. Der var mange forhold, som kunne påvirke opgørelser og regnskaber. Det sete afhænger af øjnene, der ser. Overlægenes indstilling var altafgørende. Tuberkulose var en alvorlig sygdom. Det vil den stadig være, men en kur vil i vore dage tage et par uger i almindelighed. Vi har i dag en håndfuld gode medikamenter til

rådighed og normalt vil de fleste kunne helbredes. Der kommer dog en del friske tilfælde af tuberkulose ind fra udlandet og det samlede antal patienter er nogenlunde konstant for tiden. Fordelingen på de forskellige slags tuberkulose er blevet ændret. Der er blevet fundet resistente tuberkulosebakterier. Vi er kommet en i ny situation, men vi vil nok ikke vende tilbage til at oprette sanatorier. Den hurtige diagnose og behandling kan i regelen klare helbredelsen. I særlige tilfælde må man dog isolere patienter.

Palladium lavede i 1950 en film, der hedder "I gabestokken". Den handlede om en ung kone, som fik tuberkulose. Gennem filmen kunne vi få et godt indblik i hverdagen på et tuberkulosesanatorium. Den beskrev også de store menneskelige omkostninger, ved at skulle være væk fra hjemmet i længere tid. Der blev let en særlig omgangstone og en særlig jargon blandt patienterne. Filmen beskrev fint alle problemerne ved et sanatorieophold, patienternes adfærd, deres nye relationer til andre patienter og personalet og de store

problemer, der kom efter hjemsendelsen. Der var stor frygt, hos omgivelserne for smittefaren. Både hjemme og på arbejdspladsen gav det store problemer.

I Andelsforeningernes Sanatorieforeningers styrelse kom der forslag om, at oprette husflidsskoler ved sanatorierne, for at patienterne kunne have noget at lave og lære noget, som de kunne bruge, når de var blevet sendt hjem. Der blev lidt småværksteder og det var almindeligt, at patienter arbejdede i have, park og gartneri på sanatoriet. Der var meget stor uenighed i styrelsen om lønspørgsmålet ved dette patientarbejde. Der var en del patienter,

der ikke var i stand til at arbejde. Lønnen var under alle omstændigheder meget lav eller ingen.

Det var forfærdeligt, at få tuberkulose. Patienterne udskiltes af samfundet. Mange steder blev man afskediget, når man fik diagnosen. Lærere, embedsmænd og funktionærer måtte ikke arbejde, hvis de havde tuberkulose.

Værnepligtige, der fik tuberkulose, fik kuren betalt af staten. Andre kunne indlægges på sanatorier på lidt forskellige betingelser:

For egen regning

For kommunens regning

For sygekassens regning

For hjælpe-kassernes regning

For udvalget for” andelsfonden for
ubemidlede” regning

Priserne på kurophold varierede fra 1,20 kr. til 5,00 i døgnet i de første år. På Faksinge Sanatorium var prisen pr. døgn i denne tidlige periode 3,00 kr. for voksne og 2,00 kr. for børn. Det billigste sted var Boserup Skov vest for Roskilde. Vejlefjord Sanatorium var det dyreste.

Der var en del styrelsesmedlemmer, som mente at miljøet og omgangstonen på sanatorierne, ikke var passende for børn. Der blev senere oprettet sanatorier for børn og unge.

I året 1951 var der ifølge Præstø Avis mange, der døde af tuberkulose i Danmark.

I hovedstaden døde 229

I købstæderne døde 177

I landsognene døde 26

I Præstø døde 1

I 1956 skrev Præstø Avis, at tuberkulose stadig var et stort problem i Danmark. To år senere skrev sam-

me avis at, sygdommen var på vej ud som folkesygdom.

I takt med, at man fik bedre medikamenter, undersøgelses-og behandlingsmetoder, faldt behovet for sanatoriepladser. Sygdommen var ikke udryddet, men folkesundheden og dermed modstandskraften mod sygdommen, var blevet bedre. I Grønland havde man stadig forholdsvis mange friske tuberkulose-tilfælde. De sidste år, hvor Faksinge Sanatorium var i drift, havde man mange patienter fra Grønland, blandt andet også kvinder. En overgang husede man også en del engelske patienter.

Faksinge Sanatorium blev nedlagt i 1960 og overgik til andet formål. En stor institution, et samfund i samfundet, der havde haft sit helt eget liv, lukkede. Dermed var en 50 årig epoke i Faksinge Skov slut.

Kilder:

Dansk Sundhedstidende 1903.

Særtryk af ”Andelsbladet” / L. Bech, Århus.

Årsberetningerne fra Andelsforeningernes Sanatorieforeninger.

Regnskaberne fra Andelsforeningernes Sanatorieforeninger.

Hanne Marie Motzfeldts erindringer.

Danmarks Kulturhistorie. Ib Koch Olsen.

Præstø Avis. 1903-1958.

Tidskriftet ”Danmark.” Alle år.

Lungemedicinsk Selskabs skrifter fra de sidste 5 år.

Ugeskrift for Læger.

Det Danske Sundhedsvæsen. En status med perspektiver. Udg. af indenrigsministeriet og sundhedsstyrelsen.

Tak til Arne Johansen og Kai Christiansen for resten af historien om anlægget i Faksinge Skov.

En særlig tak til Elsa Jensen, Eva Rudby og Ivan Becker Larsen for hjælp med kildemateriale og oplysninger.

Faksinge Sanatorium set fra Vest formodentlig fra mellemkrigstiden

Brev fra skolelærer til sin klasse i 1923

Faksinge Sanatorium, v. Præstø,
d. 8. Februar 1923.

Kære alle sammen i 5. Kl.

Nu maa jeg virkelig se, om jeg kan skrive lidt til Jer! Nu har I to Gange sendt mig Hilsen med alle jeres Navne – og rigtig mange Tak skal I have for det!

Jeg blev saa glad for jeres Julekort, glædede mig ved at se alle Navnene, som jeg kendte, og tænkte paa hver enkelt. I Brevet til min fødselsdag var der flere Navne – nu kan jeg se, at I er bleven en stor Klasse.

Mon I vil bryde jer om at høre lidt om, hvordan vi har det her?

Faksinge Sanatorium er en meget stor Bygning – jeg tror sikkert, den er 5 -6 Gange saa stor som hele Otterup Realskole. Her bor 120, som er her for at blive raske, men desuden bor her maaske 50 til, som gør alt Arbejdet.

De fleste, gaar oppe og er temmelig raske. Straks, naar vi har spist Morgenmad og sunget en Morgensang, gaar vi alle ud at spadserere – lige meget, hvordan Vejret er. Det gælder nemlig om at være saa meget som muligt i den friske Luft – helst hele

Dagen. Her er en smuk Omegn at spadserere i.

Naar vi kommer tilbage fra Turen, gaar vi straks ud i nogle meget lange og store, aabne Liggehaller, hvor Vinden kan stryge frit ind. Der staar lange Rækker af nogle lave Liggestole. Hver Mand har sin bestemte Plads, vi pakke os ind i nogle Tæpper – hvis det er rigtig koldt, beholder en og anden Overfrakken paa – og der ligger vi saa og hviler os et Par Timers Tid. Vi skal ligge der, hvad enten det saa stormer eller regner, blæser eller sner. Blæser og sner det, kryber vi langt ned under Tæpperne, men Snefnuggene flyver lystigt ind, lægger sig overalt og kildrer os rigtig væmmeligt paa Næsen!

Er vejret godt, stille varmt Solskin, har mange en Bog med ud paa Liggehallen og fordriver Tiden med at læse. Andre snakker eller smaaskændes, og en Gang imellem kan det ogsaa hænde, at et Par Smider deres Hovedpuder i Hovedet paa hinanden eller kommer op at slaas en lille smule. Det er dog kun sjældent og gaar straks over.

Jægerhytten i Faxingeskoven

Men paa et bestemt Tidspunkt indtræder der pludselig dyb Stilhed. "Overfar!" hviskes der. Hvem tror I "Overfar" er? Det er Overlægen. Han gaar med hurtige skridt igennem den lange Liggehal, ser nøje paa hver enkelt og ser efter, om alt er i Orden. Naar han er borte, gaar Snakken igen. Men nu er vi snart kede af at ligge der. Endelig er der da ogsaa en Klokke, der kimer! Det er Middag, og alle rejser sig for at gaa ind i Spisesalen og spise til Middag. Efter middag er der en lille Fritid, hvor vi maa være i en stor Daglig-

stue, her er, læse eller foretage os hvad vi ønsker. Hele Eftermiddagen gaar ellers ligesom Formiddagen – skiftevis med Spadsereture og Hviletid i Liggehallen. Alt gaar ganske regelmæssigt og bestemt, men det er godt, alt er saadan, naar vi altid bestemt ved, hvad vi har at gøre, falder Tiden os ikke lang.

Naar vi har spist til Aften, er der en hel Times Fritid, inden vi gaar i Seng – Det gør vi tidligt – vist tidligere end I – vi skal allerede være i Seng Kl. halv ni.

Om Søndagen gaar alt ligesom om Hverdagen med undtagelse af, at der undertiden er Gudstjeneste. Af og til har vi dog ogsaa lidt ekstra Fornøjelser. Juleaften havde vi stort Juletræ og pyntet i Dagligstuen. Nytaarsaften var der Komedie. Og hver 14. Dag har vi Filmforestilling i Dagligstuen. Saa bliver stolene sat i Rækker, og en sætter sig til Klaveret og spiller løs. Naar vi saa sidder og ser paa Billederne, tænker vi ikke paa andet, end at vi er i et rigtig Biografteater. – Paa saadanne Aftner maa vi blive lidt længere oppe.-

Således kan I jo nok forstaa, at vi har det rigtig godt herovre. Men dog er jo alle her, fordi de er syge – selv om det ikke er ret meget. Derfor er det det bedst vi ved, naar Overlægen en

dag siger til os, at nu er vi saa raske, at vi maa faa Lov til at rejse. Nogle, jeg kendte, er rejst. I kan tro, de saa glade ud, da de kom ind og sagde Farvel til mig! Saa følger vi andre dem ned til Toget og giver dem et rungende Hurra til Afsked. Nu kan de rejse hjem og igen tage fat paa deres Arbejde. Vi andre maa have Taalmodighed endnu en Tid, saa naar vi nok at blive raske. –

Alt, hvad jeg her har skrevet om, har jeg ikke selv været med til i den sidste Tid. Jeg har nemlig maattet ligge i Sengen! Derfor maa jeg skrive med Blyant! Men jeg er nu ved at blive raskere igen.

Nu bryder I jer vist ikke om at høre mere!

I er maaske allerede trætte af alt der, jeg har fortalt.

Endnu en Gang skal I have Tak for jeres Hilsener til mig!

Og saa mine bedste Hilsener til jer alle! Hav det rigtig godt alle sammen.

Jeres hengivne tidligere Lærer.

F.J. Lotz.

Præste Parti fra Faxingeskoven

Præstø Lokalhistoriske Arkiv

Fmd. Lis Rathsach, Hjørnehusvej 21,
4720 Præstø. Tlf.: 5599 2626,
E-mail: lis.rathsach@c.dk

Arkivleder Ove Rye Jørgensen, Ugle-
digevej 19, 4720 Præstø. Tlf. 5599 6016.
E-mail: overye@post.tele.dk

**Styrelsesmedl. Marianne Christoffer-
sen** Strandgårdsvej 4, 4720 Præstø Tlf.:
5599 1089, E-mail: ak@sport.dk

Styrelsesmedl. Bent U. Mortensen,
Spurvevej 9, 4720 Præstø. Tlf. 5599
1755, E-mail: beum@dbmail.dk

Styrelsesmedl. Knud Skovbæk, Nihøj-
vej 8, 4720 Præstø. Tlf. 5599 6142
E-mail: knud.skovbaek@digtele.dk.

Styrelsesmedl. H.C. Hemmingsen,
Fasanvej 6, Præstø, Tlf.: 5599 2416,
E-mail hcnaebbet@hotmail.com

Styrelsesmedl. Hans Chr. Thomsen,
Egestræde 3, Skibinge. 4720 Præstø
Tlf.: 5599 1494. E-mail: hctka@mail.dk

**Styrelsesmedl. (For Lokalhistorisk
Forening) Ole E. Hansen**, Ved Gade-
kæret 2, Skibinge. 4720 Præstø
Tlf. 5599 1464

Lokalhistorisk forening for Præstø

Fmd. Dorte Worsøe, Faksevej 8,
4720 Præstø. Tlf. 5599 3724.
E-mail: lystskovhuset8@mail.dk

Næstfmd. Ole E. Hansen,
Ved Gadekæret 2, Skibinge. 4720 Præstø
Tlf. 5599 1464

Kasserer Knud Holm Nielsen,
Havnevej 12, 4720 Præstø. Tlf. 5599
1895. E-mail: knuboholm@yahoo.dk

Best.mdl. Gurli Nielsen, Hestehavevej
77, 4720 Præstø. Tlf. 5599 1416

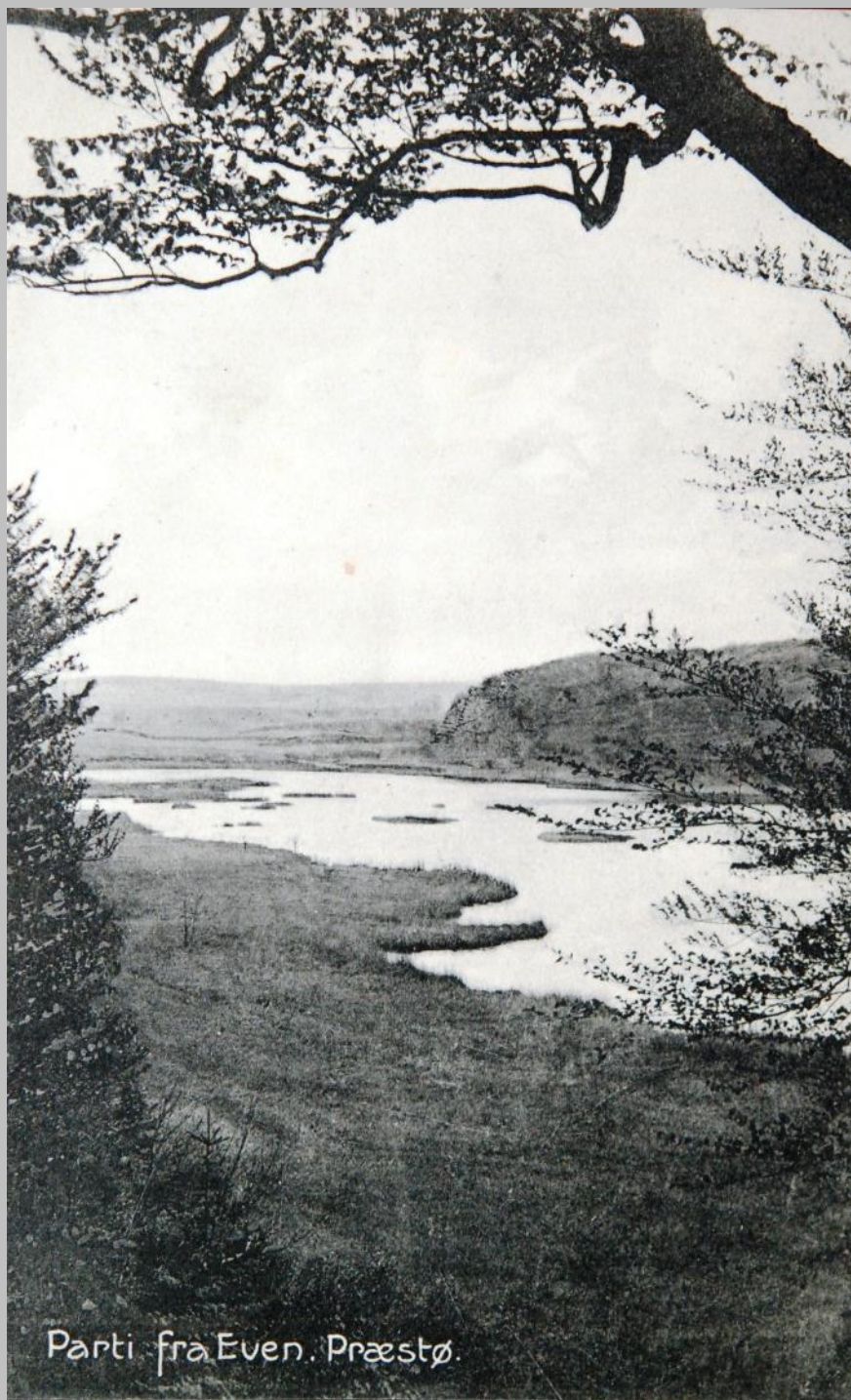
Best.medl. Bodil Møller, Spurvevej 5,
4720 Præstø. Tlf. 3216 1314
bm@dbmail.dk

E-mail: 6m@dbmail.dk

Best.medl. Ralf Søgård Mortensen,
Adelgade 49A, Tlf.: 5599 1407

Suppl. Inge Knudsen, Jernbanevej 14
st.tv., 4720 Præstø. Tlf. 5672 5161.
E-mail: wesse@lic-mail.dk

Redaktør af ”Præstø Lokalhistorie”:
Hans Chr. Thomsen, Egestræde 3,
Skibinge. 4720 Præstø Tlf.: 5599 1494.
E-mail: hctka@mail.dk

Parti fra Even. Præstø.